

**CSALÁDVÉDELEM
ÉS
ERKÖLCSJELLEM
NEVELÉSRŐL**

ÍRTA
GRÓF KEGLEVICH GYULA
V. ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

BUDAPES 1935.

A CSALÁDVÉDELEM

A családvédelem kérdése ma az a nagy kérdés, amiről annyi szó esik úgy a társadalom körében, mint a lapokban. Az Actio Catholica legutóbbi jubilaris nagy kongresszusa is foglalkozott ezen kérdéssel, továbbá a kormány is felvette programjába.

Nagy probléma ez, mert ennek a kérdésnek teljes megoldása, a családi élet teljes megvédése, vagy általában a családi életnek oly keretek közé való belevonása, mely a társadalmi életnek szebb, a családi élet folytonosságának lélekemelőbb biztosítását garantálja, egyszerűen nemzeti szempont is.

Hogy ez megtörténhessen, ahhoz igen sok preventív (megelőző) intézkedésre van szükség. Megelőzni úgy vallási, társadalmi, mint kormányintézkedések által.

Ha a vallási szempontokat nézzük, itt áll előttünk az 1934. év őszén, az Actio Catholica által megrendezett kongresszuson magának a Hercegprímásnak és a többi illusztris szónoknak elhangzott beszéde, melyekben rámutattak azon okokra, melyek a családi életnek meglazulását — véleményünk szerint — előidézik, a következőkben foglalható össze:

„Sajnos, ma az anyagi szempontok jobban uralkodnak a lelkeken, az élő hit ennek következtében megfogyatkozott, nemzetünk az egész emberiséggel együtt sok tekintetben végzetes romlásba sülyedt úgy, hogy ma már a nagy társadalom valósággal nagybeteg.

Lejtőn van az erkölcs, a lelkekben a vallásos érzület csak külsőségekben mutatkozik, annak átérzése, annak benső gyökere mintha szinte megszakadt volna. Az igazi vallásos érzületeknek a cselekedetekben kellene megnyilvánulni, de sajnós, meg kell mondani, hogy a cselekedet, mely a lelkeknek színvallása volna, igen soknál, sőt százezreknél nincs arányban a külsőleg mutatott vallásos érzülettel.

Ez a felfogás mint panasz hangzott el az egyházfejedelem és illusztris szónokok ajkáról és szinte ebből következtetik a családi életnek nemcsak meglazulását, de veszedelmét. A családi élet folytonosságának, megállapodottságának, az igazi családi élet élésének, a gyermek léleknevelésének akadályául továbbá a polgári házasság törvényességét állítják.

Hogy vallási szempontból mindezek után mi volna a teendő- Elsősorban a vallási érzületnek még jobban való elmélyítése, különösen az életbelépő, házasságkötésre kész ifjúság mindkét neménél, úgy a szülők, mint a lelkiatyák által, a családi életnek megismertetése, az azzal járó kölcsönös kötelességszerű egymástisztelete, kölcsönös engedékenység, minden egymást lekicsinylő, mellőzésmentes egyenjogúság elismertetése. Az akarat megnyilvánulásánál a kölcsönös engedékenység, az esetről-esetre való önmegtagadás a szeretet és tisztelet jegyében, természetesen az egymás megalázásának mellőzésével.

Jól kell tehát tudni annak, aki a családi életre vágyik, hogy a házasság két egyenjogú lénynek egymásnak egy hosszú életre való tisztességes lekötése, aki erre vállalkozik, annak, vagy azoknak becsületbeli kötelességük tudni, hogy két élet fűzi egymáshoz az élet jogait és hogy az harmonikus lehessen, csakis a kölcsönös engedékenység, a kölcsönös belátás kell, hogy minden esetben úgy egyik, mint a másik félnek szeme előtt lebegjen. Ebben látom én a családi életnek ideális megnyilvánulását és ebben látom én a veszedelmes fullánkot is ott, ahol ezen fentiek hiányoznak, vagy el nem ismertnek, avagy „nem akarom” elismerni.

Meggyőződésem, sőt erre bizonyosággal felhívok sok mindenkit, hogy oly esetekben, ahol a házaselet bizonyos körülmények között felbomlott, meg kell kérdezni a szülőket, a gyermekek házasságkötése előtt, nem-e csak a parti jóségának, elfogadhatóságának örömről beszéltek, megtették-e a szülők azt a szülői kötelességüket, hogy a gyermekeknek megadták az élet ismérteit- Nemcsak azt nézték-e, hogy az anyagiak eléggé biztosítják-e a megélhetést, ami fontos ugyan, de megadták-e a lelki tanácsot arra az esetre, ha az élet rögzös útjain az élet szekere egy mély kerékvágásba süppedt, azt csakis közös erővel, nem pedig az egyik félnek erő-kimerítésével kívánják kiemelni.

Meg vagyok győződve és merem állítani, hogy úgy a régebbi, mint a mai súlyos megélhetési viszonyok között, a házasságok összeomlása 90%-ának oka ebben rejlik, amit itt soraimban elmondtam, hogy hiányzik a kölcsönös egymás iránti érzés és az első legkisebb ellentétnél csak egyoldalú akarat érvényesül.

Kutatandó ienne a házasság felbomlása előtt a szülők állásfoglalása is. Megtették-e azok a kötelességszerű békéltetési kísérleteket- Hiszen ha itt megvolna a minden esetben megkívántató békéltető anyagi szerep, meggyőződésem, igen sok esetben a családi egyenetlenség csak múló fergeteg lenne. Azonban, hogy e téren bizonyos hibák léteznek, hiszen akkor az életben nem kerülne szárnyra az anyósokról annyi sikerült éle sem.

A szülői és lelkipásztori élettanács, meggyőződésem szerint, befolyással fog lenni a családirtó, a lelki egyenetlenség okozta házaselet felbomlásának ellensúlyozására.

Nézetem szerint a társadalomnak is vannak kötelességei, tennivalói, a családvédelem érdekében. A műveit társadalom egy nagyhatalom, amelynek életirányítónak, de életbírónak is kell lenni. Irányítónak kell lenni a művelt társadalomnak azzal, hogy elsősorban példát adjon és kövesse a jó irányítást, másrészről

irányítója legyen a családi élet védelmének propagálásával.

Igen, bírónak is kell lenni, még pedig szigorú bírónak, hiszen a családi életnek megszakadása legtöbbször nemcsak a két fél szétválásából áll, de a súlyosabbik része a gyermekek élettragédiájának előhírnöke. Kérdezem, nem-e kötelességmulasztás a társadalomtól, hogy ne éreztesse azokkal, akik talán könnyelműen odadobják az Isten által a család folytonosságára és a nemzet jövő generációjának biztosítására rendelt, tisztességes és becsületes családi életet- Könnyelmű elválásukkal megássák ártatlan gyermekeik boldogulásának sírját-

Az igazi hatalom csakis a kormány kezében van és az én nézetem szerint nem elegendő az, hogy a családvédelmet programjába vette, annak meg is kell valósulnia, de hozzátéve: de hogyan-

Itt válik el részben az én nézetem az Actio Catholica nagygyűlésén elhangzott beszédekben lefektetett felfogástól, hogy a legfontosabb okozója a családi élet meglazulásának tisztán a polgári házasság törvényessége. Hogy a polgári házasság boszorkánykonyhája lehet a családi élet megszakadásának, különösen azoknál és olyanoknál, akik házasságot kötnek, azonban inkább csak társulni akarnak, amire jóformán azt lehetne mondani, mint ahogy a kereskedelmi életben szokták mondani: „alkalmi egyesülésre lépnek”. Természetesen az alkalmi egyezséget is fel lehet bontani közös akarattal, s így a polgári házasság kötelékét is fel lehet bontani közös akarattal. De ki itt az áldozat- Csak a gyermek. Ha a katolikus vallás szerint a házasságot szentségnek tartjuk, — amelyet a házasulandók eskü alatt pecsételnek meg, mégis az egyházi esküt is megszegik, mert ilyenek is elválnak. A statisztika szerint meg kell állapítanunk, hogy családi élet csaknem annyi omlik össze az egyházi esküt tettek, mint a polgári házasságot kötöttek között. Tehát tovább kell keresnünk ennek indokát.

Kérem a t. Olvasót, ne méltóztassék azt gondolni talán, hogy én végképen cáfolni akarnám a jubiláris nagygyűlés illusztris szónokainak megállapítását, de mivel én, mint a Magyar Szülők Szövetségének volt elnöke, — éveken át hangoztattam a családi élet véselembé jutását és mi is az okokat kerestük, amit később leszek bátor egészben feltárni.

Hogy ne menjek át az én konklúziómra, egyelőre még ittmaradok a házasságkötés formáinál, az egyházi és polgári házasságnál. Egy jó katolikusnak az egyházi házasságkötésnél, melyet esküvel kell megpecsételni, — az eskütételnél igenis magába kell szállni és annak fontosságát át kell tudni érezni is. Hogy ez a frigy is felbontatik- Igen, erre rá lehet olvasni az egyházfejedelmek megállapítását, hogy az emberekben a lelki élet megfogyatkozott. A polgári házasságot kötöttek tulajdonképpen fogadalmat tesznek. Sajnos, úgy látszik, nemcsak a fogadalomtétel, de az eskü megszegése semmiféle lelki megrázkódtatásokat nem idéz elő a mai generáció legtöbbszörénél. Ez pedig nagy erkölcsi gyengeségre mutat. *Nézetem szerint ezek mind csak nevelési hiányok.* Ma azt lehetne konstatálni, hogy az egyházi áldást vettek is, megszakíthatják a családi életet éppen úgy, mint a polgári házasságot kötöttek. Ezen nemcsak a vallásbuzgóság fejlesztése vagy az általános nevelés bevezetése, de egy jó szigorú *családtörvény* segíthet, mely nemcsak a házások együttélését szigorítja vele, mint ezek gyermekeinek védelmét, illetve nevelését és anyagi egzisztenciáját szigorúan biztosítaná. Ennek egy szigorú törvénynek kell lenni, rendkívüli esetben börtönnel büntető szankcióval. Itt kezdődik tehát a kormányának beavatkozási kötelessége.

Jól tudjuk — hiszen maga az Actio Catholica beismeri —, hogy a hitélet megfogyatkozott, amit igen alaposan elősegít a szabadkőművesek és szabadgondolkodók tábora; másrésről azt is jól tudjuk, hogy az erkölcs és jellemtudás is mélyen alásüllyedt, tehát itt maga a hitben és jellemben a megerősítés maga már

nem elég, segítő eszközre, azért van a szigorú törvényre a szükség.

Ezt nemcsak én állítom, állítják mások is. 3934 február 21-én a Nemzeti Újságban közölve van dr. Schirilla Achill törvényszéki tanácselnök előadása a Leánykereskedés Elleni Egyesületben „A törvényhozás feladatai a gyermekvédelem szempontjából” címmel. „Az egész házasságjogot reformálni kellene a gyermek érdekében.” „A büntetőrendelkezések a veszélyek elhárítására nem elégségesek.” „A mai házasság jog nem felel meg a gyermekvédelem követelményeinek.” „A házasságtörést, mint büntettet, öt évig terjedő börtönnel kellene büntetni.” „A bűnvádi eljárást pedig hivatalból kellene megindítani” stb.

Dr. Gál Jenő v. országgyűlési képviselő egy családvédelemre szóló kész törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőházban. Legújabbán dr. Meszlényi Arthur egyetemi tanár magánmunkálatkép törvénytervezetet készített és közzétette a Polgári Jog folyóirat májusi számában hasonlóan a családvédelemről. Maradhatnak-e ezek, mint egy, a pusztában való kiáltások-

Hogy a polgári házasság törvényét meg akarja-e a kormány változtatni, errenézve nincsen értesülésünk, mindössze a hercegprímás őeminenciája — tudomásunk szerint — kész törvényjavaslatot terjesztett be a kormányelnökhöz, mondva, hogy abban a polgári házasság formája úgy változnék meg, hogy az ellen egy vallásfelekezetnek sem lehetne kifogása. Mindenesetre a polgári házasság törvényének fakulatív (nem kötelező) formában való megmaradását, legtöbb ember elfogadhatónak tartaná.

A kormány beavatkozásától egy szigorú törvényvel, a családvédelem és erkölcsi élet érdekében, lenne az, amitől sokat lehetne várni.

Ha visszatekintünk az általam fentebb megírtakra, a családvédelem kérdésének megoldásáról beszélve, szükséges előbb preventív intézkedéseket tenni. Első volt a vallásból fakadó intézkedések, fentebb elmondtuk, hogy a hitélet mélyítése. E téren nem tapasztal-

limk és nem is tapasztaltunk lelkipásztoraink részéről a legcsekélyebb mulasztásokat sem, sőt, a legnagyobb buzgalommal teljesítik kötelességeiket és mindennek dacára konstatálni kell, — amit az Actio Catholica jubiláris nagygyűlésén Öeminenciája, a hercegprímás mondott: „Az élőhit a lelkekben megfogytakozott.” És ha mindezekből a családi élet meglazulására következtétünk, magától értetődik, hogy *mintegy segédeszközül a törvényes beavatkozást is meg kell valósítani.*

A törvényes intézkedésnek ki kell mondani: minden házasság felbontása bejelentendő egy arra hivatott bíróságnak, ami különben is hivatalból üldözendő lenne, be nem jelentése már büntetendő cselekmény, akár felekezeti lelkész, avagy polgári házasságkötéssel megkötött házasság legyen is az.

Eme felbomlott házasságok előzménye is kutatandók, szülői beleegyezés hozzájárulásával történt-e, avagy anélkül- Önjogúsággai rendelkeztek-e a házasfelek, mielőtt a frigyot megkötötték, avagy nem-

Megszorítandó lenne a korhatár. Férfiaknál a 24 év, leányoknál a 18 év. A korhatár előtt a szülők vagy gyámok jóváhagyásán kívül, a hatóság hozzájárulása is megkívántassék.

Kutatandó lenne a válási ok. Megvolt-e az egymással szemben a tiszteletmegadás és viselkedés- A feleknél megvolt-e a családi élethez megkívántató életmód-folytatás, a tisztesség megkívánt keretei között- Nem szabad soha megfeledkezni, aki a családi életre leköti magát, ott az egyoldalú életiránynak a másakra sértőnek, túrhetetlennek lenni nem szabad, hiszen az az illem és a kötelező tisztelet megadása a műveltség alapfeltétele.

A tisztességes családi élet eme szabályok nélkül el sem képzelhető. Aki tehát ezt szem előtt nem tartja, ítélkezzen ebben egy hatósági bíróság, amelyet feltétlen a művelt társadalom elítélésének kell követni.

Ha házasfelek között a kölcsönös tisztelet megadása nem képez büntetendő cselekményt, mivel

lehet mással biztosítani, ha a lélek nemessége hiányzik, a családi élet békés folytatását-

A hozandó törvénynek igen szigorúnak kell lenni, igen könnyen kijátszható és pénzzel meg nem váltható sem lehetne, azonban kimondandó, amely esetben börtönbüntetést vonjon feltétlenül maga után.

Ismérünk sok törvényt, amely szigorúnak látszik, de amit pénzzel meg lehet váltani, abban egyrészt dif-famáló nincsen, másrésztől vagy legyen egyenlő mindenkire az a törvény, de miért biztosítsunk előnyt azok részére, akik pénzzel rendelkeznek, akiknél talán éppen úgy felbomolhat a családi élet, mint a szegényebb sor-súaknál. Végre is a célnak egynek kell lenni, a családi élet tartalma biztosítható legyen.

A törvény legszigorúbb részének kell lenni ott, ahol gyermekek vannak, akiknek neveltetése és egzisztenciájuk biztosítása szükséges. Nemkülönben az ilyen elvált szülők gyermekeinek a hatóság által állandó ellenőrzése, minden körülmények között kötelezővé tétessék.

Egyszerűen a könnyelmű házasságkötések megnehe-zítessenek, úgyszintén a könnyelmű házasság felbon-tása, annak szigorú megvizsgálása, a hibás fél szigorú büntetése, végre a házasságból származó gyermekek nevelésének és egzisztenciájának szigorú biztosítása, ezek mindazon tények, amik a családi élet folytonossá-gának biztosítékai lehetnek.

Még szigorúbbnak kellene lenni a házasságon kívül élők s azok egyesüléséből származó gyermekek sorsá-nak biztosítására szolgáló törvénynek. Ez a kérdés az erkölcsös élet biztosítását célozná, ilyen esetben a családi élet biztosítása érdekében a törvényes házasság kötelezővé teendő, ellenesetben az együttélők szigorúan büntetendőek és a gyermekek állami intézetekben helye-zendőek el.

Ezek az itt elmondottak vonatkoznak a család-védelem megmentésére, de nézetem az, hogy minden meglévőt, legyen az jó vagy rossz, avagy megszokott valami, azt átfőrnálni igen nehéz dolog, mert csak

nagy munkával lehet valamit átfőrnálni, és végképen megszüntetni csak túlságos idealizmussal lehetséges.

Szabadjon mondani, hogy én rfiár hosszú és hosszú idő óta foglalkozom azzal a kérdéssel, hogy az erkölcsök megjavítását miképen lehetne valóra váltani. Hosszú idő óta meghallgatok minden felolvasást, előadást, kongresszust, erkölcsvédelmi egyesültekben veszek részt, ahol legtöbbnyire a létező bajok felsorolását látom és hallgatom, de az orvoslás mikéntjéről igen keveset hallok. Miért- Mert mások is úgy vannak, mint én, hogy keresik a megoldást, annak lehetőségét, hiszen az életben annyi rossz van már és az a sok rossz ma már úgy el van terjedve hatalmasodva, hogy azt a sok rossz közül egyet megjavítani, csak egy csepp a tenger vizében. Az a sok rossz egy hatalmas valami, ha egyet ki is irtanánk, jön helyébe száz más. Vagyis, mint fentebb mondtam, a meglévőt, az elhatalmasodottat átfőrnálni, csaknem teljesen lehetetlen.

Így vagyok én a családvédelem kérdésével is. Ez is megvan, burjánzik a sok elválás, a családi életnek összeomlása. Most jön rá a társadalom, hogy ez már több a soknál, itt tenni kell valamit. Megindította az Actio Catholica, a társadalom felkiált, a kormány programjába vette.

Az ez év május havában Brüsszelben megnyíló kiállítás alkalmából világkongresszus lesz a családvédelem érdekében. Száz és száz javaslat fog elhangzani, a kongresszus le fog zajlani és egyöntetű határozat ha lesz is, abban fog kimerülni, hogy: „a kongresszus határozatából feliratok fognak szétmenni”.

Egyik-másik résztvevő tag boldogan fog eltávozni azzal, hogy az ő javaslata lett elfogadva.

Én ezeket már mind ismerem és rájöttem, hogy a sok rosszat, ami az életben van, amely alatt a társadalom szinte tehetetlenül áll, — a sok rosszat megváltoztatni, ha intézményekkel is lépünk fel ellene, azt visszafőrnálni a szoros értelemben, alig lehetséges.

Ezért állítottam fel az én megrőgzött véleményemet, hogy *minden sok rossznak, ami létezik, a rossz*

nevelés vagy egyáltalán a nevelés hiánya a kútforrása. A rosszat a neveléssel lehet megjavítani és pedig, ha egy házat akarunk építeni, hogy az jó ház legyen, annak jó fundamentumot kell adni, egy elromlott házat hiába tatarozunk, abból jó ház sohasem lesz. Ilyen a családvédelem kérdése is. Azért mondom, ha az életben lévő sok rossz karaktert, a becsület és tisztesség útjáról letértet akarjuk teljesen megjavítani, azt szép szó vagy szigorúsággal sem áll módunkban. A rosszat meg kell előzni, a *gyermek kezdetbeni nevelésével, a szülők nevelésével elsősorban, hogy azok jól tudják nevelni gyermekeiket.*

Meg vagyok győződve arról, ha a társadalmat meggyőzhetnénk arról, hogy nem érünk célt azzal, ha a létező sok rossz közül most csak egyet kiemelünk, mint például a családvédelmet, amely eszme megváltásához a társadalom most lelkesedve fog hozzá, ehelyett lelkesedve hozzáfognánk a nevelés kérdésének \ megoldásához, csak akkor várhatnánk sikert, ha a jövő generáció ezt folytatni is fogja, akkor a sok rossz kevesebb lesz, és el is fog tűnni.

Az Actio Catholica nagygyűlésen Hóman kultuszminiszter a családvédelem kérdésére igen jól mondotta: „A családvédelem kérdése nevelési probléma.” Ez így is van. És ha a jövő generáció jó nevelésben fog részesülni, szent meggyőződése, hogy a családi élet magasztosabb lesz, ha a jövő generáció megkapja már a szülőktől a gondos nevelést, amely ösztönszerű szülői szeretetből fakadó, odaadó gondos nevelés, kell, hogy a gyermek, s később az ifjú lelkében és vérében gyökeret verjen.

És ha belép az életbe családalapítás gondolatával és az előbb mondott életismereteket a szülőktől megkapta, a családi élet egy gondtalan, paradicsomi élet kell, hogy számára legyen, amely örömteljes lesz a gyermekek felnevelésében, azoknak továbbnevelésében, és így a hazának és nemzetnek hasznos, jól nevelt, művelt nemzedéket tudnak majd átadni.

Meg kell tenni mindent a ma létező sok rossznak megjavítására és ha ma büszkén is hirdetjük szellemi műveltségünk magas fokát, igazi művelt nemzet csak akkor leszünk, ha szellemi műveltségünkkel párhuzamos a lelki és erkölcsi műveltségünk is. Ezt csakis neveléssel érhetjük el, erre kell fektetni a fősúlyt, mert csak a nevelés adja meg a tisztességtudást, az önmegtagadást, a szeretet az embernek, az ember megbecsülését!

A CSALÁDVÉDELEM MEGMENTÉSE, A NEVELÉS PROBLÉMÁJA!

A következőkben a nevelés mikéntjéről kívánok szólni. Mint sok minden dolognak átformálását, megjavítását általánosságban kívánná, óhajtaná a társadalom, de mindezeknek hogyan és miként való megvált toztatását csak mint kívánalmat, óhajtást hangoztatja, de a legnehezebb kérdést, hogyan- Ennek a megoldását csak másra bizzák.

Így van ez a családvédelem kérdésénél is, mondva: oldja meg a kormány.

Ezen már túl kell tenni magunkat, a kormány maga egy bürokratizmus, ott sok fontos ügy megfeneklik, azért a társadalomnak kell előbb megmozdulni, hiszen úgy a családvédelem, mint a nevelés kérdése társadalmi kérdés. Mozduljon meg tehát a társadalom, legyen segítségére a kormánynak. Adjunk ideát a családvédelem, valamint a nevelés kérdésének gyorsabb tempóban való megvalósíthatása céljából. Én már felvettem magának a kormánynak, hogy a kormány hívjon össze egy tanácskozmányt a társadalom előkelő; ségeiből, kik ezekkel a kérdésekkel már régebben foglalkoznak. Ezen javaslatom a kormány bürokráciájában elveszett anélkül, hogy arra nem véleményt, de választ sem kaptam. E kis füzetemmel most a társadalomhoz fordulok és újra felvetem és kérem, nincsen veszteni való idő, hiszen buzgó nagynevű, minden ne-

mesért küzdő hölgyek és urak talán más címen, más nevű alakulatokat szerveztek, de mindezen szervezetteknek a rugója a hitből fakadó, minden jónak és nemesnek előmozdítása és talán ezekben a hiba abban van, hogy szét van foszlányolva, de ha egy nagyobb-szabású szervezet létrehozásánál itt egyesíteni lehetne az erőket, a most a tapétán forgó családvédelem és nevelés kérdését előbbre lehetne vinni.

Amint fentebb elmondottam véleményemet a családvédelem kérdésében, úgy itt alább összefoglalom a „nevelés” kérdésére.

Felvetem a kérdést:

MI A NEVELÉS-

A nevelés alatt az erkölcs és jellem, továbbá a tisztesség és tisztességes viselkedés, minden nemes cselekedeteknek megismertetését s megértését és elsajátítását kell érteni. A nevelésnek alapfogalma, hogy aki nevelni akar, illetve nevelésre hivatott, annak elsősorban tudnia kell, hogyan neveljen, mert csak úgy tudja átönteneni a gyermekbe a fentebb leírt nemes érzést, a nemes cselekedetek és tisztesség megismerését. Aki nevelni akar, annak ismernie kell a gyermek lélektanát. A nevelni akaráshoz tehát nem elég a legjobb szándék, bármily buzgóság vagy gyöngédség érzése, avagy szigorúsági képesség, ismernie kell a nevelési tapasztalatokból leszűrt irányelveket, amelyeknek betartása biztosíthatja csak a gyermek nevelésének sikerét.

Ki legyen a gyermeknevelő- Csak a szülő, akiben benne kell lenni az ösztönszerű szeretetnek, a szeretetben rejlő gyöngédségnek, az odaadásnak és ha szükséges, az önfeláldozás készségének. A második nevelő lehet az, aki arra vállalkozik, a szülőhelyettes, kiben a vállalt kötelességteljesítésen kívül a lelkiismeretes érzés is megvan arra, hogy egy ártatlan lelket az életbe bevezessen és arra becsületes szándékkal és felelősséggel tudatában vállalkozik. Végre az iskola.

A gyermeknevelés a csecsemőkorban kezdődik, amely korban a gyermek életbentartása, egészségének ápolása a feladat.

Az itt felvetett gyermeknevelés kérdése alatt a serdülőkor elért, a csecsemőkorból kilépett gyermeknevelésről kívánok szólni, 6 éves kortól kezdve. Megjegyzendő, hogy a gyermek hamarabb is eléri azt a kort, amit serdülőkornak nevezünk. Ez a gyermek szellemi fejlődése és öntudatának előbb vagy későbbi kifejlődésétől függ és azért az átmeneti idő bekövetkezése már a szülőnek vagy nevelőnek felismerésétől függ. A nevelésnek már a csecsemőkorban kell megkezdődnie, ez az úgynevezett *szoktatás*. A gyermek szoktatása már szintén egyik főágazata a nevelésnek, amit, ha a gondos szülő vagy nevelő gyöngédségével — semmiesetre sem erőszakkal — meg tud valósítani, a nevelés egyik fő sikerét érte el.

A nevelés előbbrevitelénél, mint fentebb mondtam, nem elég az, hogy a legjobb szándék, a legnagyobb buzgóság, vagy gyöngédség legyen meg a szülőnél, vagy a nevelőnél, mert ha a nevelésnél a túlgyéngédség, túllengedékenységgel győz, úgy az elkényeztetést vonja okvetlen maga után, ami feltétlen káros hatással lesz a gyermekre, mert a minden szabadot az életben még senki sem találta meg és ha ezt megszokja, úgy az életben sok akadályra fog találni.

Ismertem egy fiúgyermeket egy családnál, akit csaknem a serdülő koráig egy nurse nevelt, a gyermekből természetesen egy elkényeztetett fiú lett. Az anya kétségbeesve vette észre gyermekének elkényeztetettségét és maga vette át a nevelés irányítását. Megvalóltam, magam világosítottam fel az anyát a helytelen nevelésről. Az anya buzgósága, odaadó gyöngédségei velem csaknem csodálatraméltó sikert ért el gyermekével. Nem büntetéssel, hanem gyöngéd figyelmeztetéssel, megértéssel nem is egy év alatt a gyermek jókedvvel mondott le egyik vagy másik kedvteléséről és maga az anya hálás volt, hogy figyelmeztettem, és én bámultam az anya önfeláldozó fáradságát.

Tehát itt van a nevelés csodaszerűsége, ami egyedül csakis a szülőkben található fel az isteni Gondviselés-adta ösztönös szeretetben. Ha tehát a szülő szeretettel neveli a gyermekét és jól tudja az irányelveket, hogy a szoktatásra való figyelmesség, ha eleinte fáradságos is, okvetlen célravezető. Ismeri továbbá a túlgyensúlyosság káros hatását, vagy ami még károsabb, túlszigorúság, a folytonos feddással, szidással járó nevelés káros voltát, amely ravaszságot, alattomoságot és a szülő elleni gyűlöletet eredményezi. Helyes neveléssel igen könnyű a gyermekben a tisztességet, az illemtudást, a szabad vagy nemszabad közti határvonalat, az önmegtartóztatást, a nélkülözést, a lemondást beleoltani.

Ha a gyermek ebben a korban sajátítja mindezeneket el, megvan a gyermeknek az alapnevelése, amit vallok és hiszek, hogyha a gyermek nevelése a serdülőkorban meg van alapozva, az iskola padjaiban bátran mehet, ott már nem a tanító fegyelme fogja a tisztességre, illemre irányítani, mert a tanító-fegyelem ügyis csak addig tart, amíg a gyermek az iskolapadban ül. De ha már a gyermek lelkében be van vésve az erkölcsnek, engedelmességnek stb. gyökere, biztos lesz az iskola nevelési sikere. Így menjen ez tovább, a szülők és iskola párhuzamos nevelése úgy, amint a szellemi képessége és öntudata fejlődik, hogy már a nevelés felsőbb érettségi fokára érhessen, ismerje meg, hogy mi a kötelesség, a felebaráti szeretet, a tiszteletmegadás, mi az önzetlenség, a jótékonyosság, mi az erkölcs, mi a jellemes stb. Általában a vallásnevelés a legelső a gyermeknél, ezt az első időben talán meg sem érti a gyermek és itt is, mintha ösztönszerűség lenne nála, hogy a szüleitől elsajátítva, egy szent kép előtt bizonyos ihlettség jele mutatkozik. Ha a szülő maga ájtatosságával példát mutat, a gyermek azt talán eleinte öntudatlanságból is elsajátítja és ha értelme fejlődésével vállalóssá válik, ez a nevelésnél a szülőnek legnagyobb segítségére lesz. Mindenesetre később szükséges a vallás-erkölcs tanítást, mint Schirilla tanácselnök mondja, a gyakorlati étellel kapcsolatba hozni.

Mindezek, mint fentebb elmondottam, a szülők kötelességei, amihez, magától értetődőleg, odaadás és fáradság szükséges. De, amint az életben tapasztaltam, ha a szülő, különösen az anya — kinek segítőtársának kell lenni az atyának —, ismerik a helyes nevelési irányt, a szoktatás procedúráján átesve, kis figyelemmel a nevelés nehézségeit észrevétlenül megoldhatják.

Ma, amikor a társadalom arra ébred, hogy maga a szellemi oktatás nem oldja meg a nevelés kérdését, habár ma a szellemi nevelés magas fokon áll, de be kell ismerni, amily fokra emelkedett a szellemi műveltség, csaknem oly fokra süllyed alá az erkölcs és jellem és most ezen akar a társadalom segíteni és most akar nevelni- Egy megszokottságot felnőttkorban megváltoztatni- Egy elhanyagolt gyermeknevelést pótolni- Ez csaknem teljesen hiábavaló fáradság, amit enyhíteni lehet némileg, de gyógyítani nem. Azért mondom, ha jól akarunk építeni, a fundamentumnál kell kezdeni, még pedig a szülői nevelésnél, hogy azok tudjanak első-sorban gyermeket nevelni. Erre kell összefogni, ennek kell hangot adni, ezt kell megérteni a társadalomnak és az államnak, és ennek szükségszerűségét maguknak a szülőknek is be kell látniok! Szervezni egy nagy társadalmi nevelési szervet, amely a propagandát megindítja, — *magától értetődően felekezeti különbség nélkül, hiszen a gyermek nevelése nemzetnevelési kérdés is*, abban minden felekezetnek részt kell vennie és ezen nevelési akciót minden társadalmi réteg részére hozzáférhetővé kell tenni.

A szülők és erre hivatottak nevelése természetesen nem könyvekből történik, de amint később megtaláljuk, ama megalakítandó nevelési szerv által rendezendő előadások, felolvasások fogják a nevelési irányelveket előírni.

Ezek az elmondottak a kezdetleges nevelés részletei volnának, azonban a nevelés folytatólagos továbbvitele a kamaszkorban folytatandó. A kamaszkort érttem majd a középiskolánál.

Én a nevelés kérdését három kategóriába sorolom.

Az első, — amint fentebb írtam — a szülői nevelés. A második az iskolai nevelés, amely folytatása a szülők alapnevelésének, ahol a fiatalságnak már az életben szükséges magatartás alapismeretét kell, hogy elsajátítsa, ami általában az erkölcs és jellemtudás törvénye. A harmadik nevelési tényező, amit ma családvédelemnek nevezünk, hogy mindkét nembeli ifjúság, mielőtt a házasság nagy lépésére elhatározná magát, vagy családot akar alapítani, megismerje, megtudja, hogy az élet göröngyös pálya, amelyre a két fiatal élet, kik az élet hosszú pályáján együtt akarnak haladni, ismerjék azt a tényt, hogy egymás boldogítására szövetkezik két élet, a hosszú életpálya áthajózására és mindig szem előtt tudják tartani azt, hogyha bizonyos akadály elé érnek, ott csak az egymás megértése, egymás erejének kölcsönös megosztásával tudhatnak az akadályokon átgázolni. Az élet útjára való elindulás előtti ezen előkészítést, ezen részletek ismertetését szerintem a családi életre való nevelésnek kell nevezni.

Hogy milyen szervvel induljon meg ez a szülők nevelése és általában a társadalom nevelése — Errenézve az első lépés a társadalmi propaganda, amit úgy gondoltam el, — amint már a kultuszkormánytól egy javaslatot bemutattam —, hogy tekintve a nevelés fontosságát, a kultuszminiszter hívja össze a társadalom ama előkelőségeit, akik eddig is a gyermek és általában az erkölcsnevelés kérdésével foglalkoztak és ezen egyénekből alakuljon meg egy szerv, amely a nevelés propagálását megindítja. Ez a propagandaszerv időről-időre nevelési előadásokat, felolvasásokat rendezzen a szülők nevelésére, ezek ismereteinek gyarapítására. Ezen előadásokon az előadók vallásitanítók, lélekbúvárok, gyermekbíróságok vezetői, javítóintézeti, nevelőintézeti tanárok, iskolatanárok, tanítók, orvosok és tapasztáit szülők legyenek és tapasztalatok ismertetéséből tartsanak előadást.

Sokan azt vitatják, hogy általános gyermeknevelési irányt nehéz megállapítani, mivel ahány gyermek, annyiféle. Tagadom, mert ha akaratos a kisebb gyermek,

figyelmének másra fordítása, értelmesebb gyermeknél a gyöngéd megértés a hatóeszköz. Igaz, ez nehéz, de éppen ezzel a fáradságos munkával érte el fentebb leírtakban az az anya, kiről szóltam, hogy a nurse által elkényeztetett gyermekét igen rövid idő alatt meg tudta változtatni. Mindebből azt lehet következtetni, hogyha már eleinte foglalkoznánk e módszer szerint a gyermekkel, ama bizonyos „szoktatás” sikerülni fog, s nem lesz nehéz a gyermek későbbi nevelése.

Dacára annak, hogy az általános felfogás az, hogy a gyermek jönak születik, mégis előfordul hogy egy gyermek lénye rendellenes. Ezért, amint beteg gyermeknél orvosra van szükség, úgy a nehezen nevelhető gyermeknél „nevelési tanácsadó”-ra van szükség. Ez ma is létezik, azonban minden ellenőrzés nélkül. Ez csak a kormány általi engedélyezés és ellenőrzés mellett maradhat meg a jövőben.

Itt fel kell említenem a kultuskormány által, kéresemre összehívott közoktatási tanácskozáson általam felhozott megállapítást, amely egyébként megrögzött felfogásom, — hogy az alapnevelést egyedül a szülő végezheti, errenézve a tanácskozás vezérszónoka azzal érvelt, hogy a szülő nem nevelési bázis, mert a mai világban igen sok szülő, — úgy az anya, mint az apa kenyérkereső —, elfoglaltságuk miatt a gyermek nevelésére gondot nem fordíthatnak. Ez az érv meg nem állhat, mert ma már vannak napközi otthonok úgy a csecsemőgyermek, mint a serdülő korú gyermekek részére. Erre kell *áldozni* a kormánynak, nemcsak a testnevelésre. Ezen a tanácskozáson értesültem a kormány azon tervzetéről, hogy a nevelést az iskolákra kell bízni, a tanító- és tanárképzők átreformálásával. Ugyanezen a tanácskozáson az ellenvéleményt egy-egy pap-tanár ott mondta el és pedig, hogy a tanító vagy tanár az iskolában előadandó tananyaggal úgy el van foglalva, hogy a gyermeknevelés egyéb funkciójára egyáltalán nem ér rá.

Ma is megvan, hogy az iskolába különböző szülői nevelésben részesült gyermekek járnak. Legtöbb eset,

hogy a gyengébb nevelésben részesült gyermekek a pajfáskodás folytán a jobb nevelésben részesült gyermekeket, példás szerényebb viselkedésében meg tudják változtatni. Sok panaszt hallottam már szülőktől, hogy mióta a gyermekük iskolába jár, viselkedésében teljesen megváltozott.

A szülők nevelésére idáig semmi gond nem fordított. A mai nevelés formája az volt, hogy az egyik szülő túlgondozással nevelt, a másik szigorúsággal, a harmadik semmi neveléssel, gondolván, majd ha iskolába kerül a gyermeke, ott majd megnevelik. Sajnos, igen sokan gondolkoznak ma úgy, hogy majd a tanító vagy tanár rendre fogja szoktatni.

Íme, most éppen itt vagyunk, hogy a különböző nevelés vagy a nemnevelés okozza az általam már régen hangoztatott megállapítást, hogy: *minden rossznak, ami a világon emberek által elkövetetik, a helytelen, vagy nemnevelés a kútforrása.*

Tény dolog, hogy a szülői nevelésre nincsen gond fordítva, a mai nevelési összevisszaságot nevelésnek nem lehet nevezni.

Iskolai nevelés, amit a kormány a tanító és tanárképzőkkel akar pótolni? Igen, de ez csak folytatása lehet a szülői alapnevelésnek.

Emlékezzünk csak vissza a nemrégien lezajlott Déneske, a szülőgyilkos esetére. Ez és azóta is előfordult hasonló esetek felrázták a társadalmat letargiájából, lapok cikkeztek, nagyszabású előadások tartattak és mintegy felkiáltásként hangzott el, hogy a nevelés el van hanyagolva, e szörnyű bűnt elkövető gyermekek *nem részesültek gondos szülői nevelésben.*

Egyházfej edelmek, legnagyobb tekintélyű hitoktatók, tanárok, orvosok, lélekbúvárok csaknem egyhangúan elismerték, hogy az elzüllött gyermekek elfajulásának egyedüli okozói a szülők.

Itt a tapasztalat előttünk, hogy a különböző nevelés, ami ma létezik, hová vezet? Hiszen ma már nemcsak a társadalom, az egyházak, a kormány is látja,

hogy a nevelésnél hiba van. Egyhangúlag hangoztatva van egyházak, lélekbúvárok stb. által, hogy az elvásott gyermekeknél hiányzott *a gondos szülői nevelés*.

Kérdem ezeketán, nem elég bizonyítékta, hogy a legnagyobb gondot kell fordítani a szülői nevelésre- Vagy hagyjuk, hogy a kormány még évtizedekig experimentáljon az iskolai nevelésekkel-

Menjen ez párhuzamosan. Meg kell szervezni egy „*Országos erkölcs- és jellemnevelő egyesületet*”, melynek célja a szülők nevelése, előadások, felolvasások által, a gyermek, különösen a serdülő gyermek nevelésirányának ismertetésére.

A kultuszminiszterhez beadott javaslatomban bennfoglaltatik, hogy: ha már maga a nagy társadalom belátja, valamint a vallásfelekezetek egyházfejedelmei, úgy fontosnak és szükségesnek lássa maga a kormány is, az erkölcs és jellemnevelésnek intenzív megszervezését, ennek nem szabad pusztába való kiáltásnak maradni, ezt cselekedetnek kell követnie. A cselekedet pedig' nem lehet más, mint amint beadványomban javasoltam, maga a kormány, a kultuszminiszter intézzen egy *felkiáltást, egy szózatot* a társadalomhoz, ami a most sokat hangoztatott „reformpolitikába” bele is illik, — hogyha el is ismerjük szellemi kultúránk magas fokát, egyben el kell ismernünk azt, hogy az erkölcs és jellemtudás ennek, sajnos, mélyen alatta áll, és ha nemzetünket a magas műveltségű államok színvonalán akarjuk fenntartani, avagy arra felemelni, a jövő generációt az erkölcs és jellem magas színvonalára akarjuk vezetni, *hívja a kormány a társadalmat új életre, a társadalom maga szervezze meg a kormány támogatásával eszközeit és indítson új nemzetnevelő akciót*. Meg vagyok győződve, hogyha a kormány felhívást intéz a társadalomhoz s ezzel kapcsolatban összehívja a társadalom ama előkelőségeit, — akik a nemzetnevelés, különösen az erkölcs és jellem süllyedésének okaival eddig is buzgón foglalkoztak —, egy tanácskozássra, amelyből kifolyólag lehetővé teszi a szervezkedést, amelynek eredménye más nem lehet,

mint a jövő nemzedék lelki és erkölcsi nevelésére a jövőben a kívánt gond és figyelem lesz fordítva.

Jól ismerem a magyar társadalmat, annak nemes gondolkodását, hiszen csak tekintsünk vissza dr. Tóth Tihamér tanár úr öméltóságának nagyszabású előadás sara (az anyagyilkosság idején), ahol a nemes érzésű társadalom alig kapott helyet, oly nagy volt az érdeklődés, s mily nagy volt az Actio Catholica jubiláris nagygyűlésén a résztvevők száma, ahol a családi élet megmentését vitatták, amely kérdés kapcsolatos a nevelés-kérdéssel-

Meggyőződésem az, hogyha a kormány szózata után az Országos Erkölcs- és Jellemnevelő Egyesület első előadását meg fogja tartani, a fővárosi Vigadó óriás termei kicsinek fognak bizonyulni az előadás meghallgatására vágyódó közönség befogadására.

Jól tudom, hogy a társadalom lelkében él a vágy és óhaj, hogy az erkölcs- és jellemnevelés kérdése már megoldassék. Itt egy szikrát kell gyűjtani, s ez a kormány szózata, mely a társadalom körében lángra fog lobbanni.

Hogy a kormány hogyan fogja fel, bele akar-e nyúlni ebbe a kérdésbe- Azonban meggyőződésem, ha a társadalom az erkölcs- és jellemnevelés kérdésének felszínre hozását magáévá teszi, a kormánynak e kérdés elöl kitérni nem szabad!

A *társadalom* úgy látszik vár, hogy a kormány kezdeményezzen. Ezzel a kérdéssel is úgy vagyunk, mint az oláh cigány-kérdéssel, hogy a társadalom akkor kiált fel mindig, mikor az oláh cigányok egy lelketlen, állatias gyilkosságot követnek el. A nevelés kérdését is akkor hangoztatják, ha Dénes-esetek rázzák fel az idegeket.

A *nevelés kérdése* fontos úgy a nemzet, mint a jövő generációnak megmentése érdekében. Bármily nehezek is ma a megélhetési viszonyok, oda kell törekedni, hogy a tisztességes megélés, a tisztességes és becsületes úton való érvényesülés legyen a jövő generációjának irányelve, a nemes lélek, a nemes szív irá-

nyítsa tetteit az életben, hogy tökéletes ember legyen. Erre pedig az embert csakis neveléssel lehet reá-vezetni.

Midőn a „Családvédelem” és „Mi a nevelés” kérdésére nézve elgondolásaimat összefoglaltam, arra nézve szereztem a magam részére tájékozást, mit tartalmaz ama folyó évi „34.000. sz. kormányrendelet, amely rendeletet a kultuszkormány az összes I. oszt. fiúközépiskolák részére kiadott, mely rendelet az 1934-35. tanévtől kezdve életbe lett léptetve.

Igen helyes, hogy ez is megtörtént már és itt is látom, hogy a kultuszkormány belátta és elfogadta azt az elvet, hogy a nevelést alólról kell kezdeni a fundamentumánál a kisebb gyermekeknél és azért a nevelést az I. osztályú fiúközépiskoláknál kezdi el. Mindenesetre igen helyes, hogyha ma már a szülői nevelés elmaradt, hogy ott kezdi a rendet, ahol még bizonyos fogékonyság van arra, hogy a gyermekbe bele lehet oltani valami tisztességet, rendes illemet, szóval valamit, amit nevelésnek lehet mondani.

Az én felfogásom és a kultuszkormány által kiadott nevelési rendelet között a különbség az, hogy amit ez a rendelet tartalmaz és amit eme rendeletben 32 órára osztott be, a rendelet tehát 32 hétre, az egész iskolai évre, én pedig mindezt, ami itt 32 hétre van beosztva, *ezeket már otthon a szülőknél kell a gyermekekbe beoltani*, mert egy rendes szülő által nevelt gyermeknek otthon kell tudni, otthon kell megtanulni, hogy illik köszönni, szobában feltett kalappal nem szabad járni, kímélni ruhájukat. A 12-ik órára előírva, hogy kell mosakodni, öltözködni; étkezés előtt kézmosás, fogmosás, körömkefe-használat, körömvágás. Az étkezés szabályai, evőeszköz használata, torokosság stb., stb. Már bocsánatot kell kérnem, ezek mind a gondos szülő hatáskörébe kell, hogy tartozzon, mert az a gyermek, aki ezekre nincsen szoktatva, nagyon szomorú kép, és mindezeket a középiskolában tanítani, igazán fölösleges időfecsérelésnek mondható.

Igen, van sok helyes az órákba befoglalva, ami — bár szintén a szülők kötelességei közé tartozik — megismertetni: a hazudozás, a szégyenérzet felkeltése, az árulkodás. Hogyan kell köszönni az öregeknek, megadni a tiszteletet. Hiszen a tekintélymegadás, amit ma már az életben keresünk, hogy hol van? A tekintélytisztelet megismertetése éppen már itt kezdődik, a kisgyermekkorban, kezdve a szülőktől, nagyszülőktől, öregektől, asszonyokkal szemben a tiszteletmegadás. Csak nézzük a régi időkben, mi volt egy szülői névnap, egy születésnap, hiszen erre már hetekkel előre készült a család, hogy megünnepeljen egy szülői, vagy nagyszülői napot. Mi következett ebből? Ez tulajdonképpen nemcsak egy családi ünnepe volt, de a gyermekek részére mintegy figyelmeztetés, hogy az a szülő vagy nagyszülő egy valaki a családban és az a valaki már a gyermek előtt mint tekintély szerepeljen. Így fejlődik a gyermekben a tisztelet az iránt a valaki iránt, amely tiszteletmegismerés átmege az életbe, hogy később a gyerek, aki ifjú lesz, végre ember, hogy ismerje a tiszteletet és tekintélyt és megadja az életben annak, akit ő arra érdemesnek tart.

Bátran mondhatom, igen jól van összeállítva ez a 32 órára összefoglalt nevelési szabályzat, de ezt úgy, amint van, direkt *a szülőknek kell átadni*, mert itt mind a 32 pontba van foglalva, amit *a szülőknek kell tudnia és a gyermekbe nevelnie*.

Az iskolában már a nevelésnek fokozatos tanítása kell. A *nevelés megértetése*, a tisztesség, a jellemesség, jótekonyság, önzetlenség, önmegtagadás, felebaráti tisztelet#szeretet gyakorlása. Ezekről előadások tartása az ifjúság részére. Felvetni kérdéseket, mikor cselekszik úgy- Ezekre saját szavaival feleljen. Okadatulja miért-Kötelességtudásról, hazaszeretetről.

Mint mondom, a szülő adja meg az alapnevelést, amit a gyermeknek kell már magába vinni az iskolába, az iskola pedig folytassa, korrigálja, ahol mulasztást vagy hiányt lát, de az iskolába, eltekintve a két első iskolától, már ott a magasabb lelki nemesítésről kell

beszélni, magyarázni, mint példának okáért mi a hála, a bosszúérzés káros behatása, szerénység, az igaz jellem, becsület, tudás stb. Ezek és hasonlóak valók az iskolába, amit bár otthon is elsajátíthat és egy tisztességes, jól nevelt családnál el is kell hogy sajátítson. Bárhogy latolgassuk, hogy a nevelés kezdeményezés helyes-e, hogy az iskola kezdeményezési a nevelést, gondolja át ezt a fontos kérdést bárki és kell, hogy azt a véleményt fogadja el, hogy az alapos nevelést csak a szülő kezheti, az iskola folytassa és mivel a nevelésnek a felsőbb fokát talán már némely szülőnél a családban nem sajátíthatja el az ifjú, igen helyesen az iskola ezt pótolja. Azonban attól el nem lehet térni, el nem lehet állni, hogy ne a szülőkre bízassék az alapnevelés, mert ott van a szeretet, ott van a gyöngédség. Hiába, a jót, a nemeset nem fegyellemmel, rideg elbeszéléssel, tanári imponálással lehet beleoltani a gyermekbe, mert ez az iskolai ridegség már jó akkor, ha a gyermek átment a szülői nevelésen és ha az iskolában is azt találja, amit otthon tanult és kívántak tőle, azt hiszem, ez még jobban tudatába megy, hogy mégis a szülők csak jóra vezették.

El nem állhatok meggyőződésemtől, hogyha nevelni akarunk, nemzetnevelést akarunk, a szülők nevelésére kell a nagy gondot fordítani, mert ha neveljük a szülőket, lesznek nevelt gyermekek; ha az iskola továbbviszi, így lesznek a nevelt, jellemes emberek.

AZ ERKÖLCS ÉS JELLEM SÜLLYEDÉSE, EZZEL AZ ERKÖLCSTELENSÉG BURJÁNOZÁSA.

A mai mélyre süllyedt erkölcsi életet megjavítani, vagy csak megszabályozni, azt hiszem, minden művelt államnak legfőbb gondját képezi; de az a bizonyos hogyan- kérdése, mindig a legnehezebb kérdés szokott lenni. Ez éppen úgy a nagy és népes országok betegsége, mint a kisebb országoké. Nem szabad azt gondólni, hogy más országok nem gondolnak azzal, de sajnos, a mi kis országunkban eme társadalmi betegség gyógyítására, eltekintve egyes tagolt kis körben miiködő humánus társulatoktól, intézményes alakulatokról alig van tudomásunk.

A napisajtóban csak tudomást szerzünk az itt-ott már a serdülőkorú ifjúság által, különösen az iskolánövendékek, fiúk és leányok ismeretségéből, barátkozásaiból fakadó szerelmi viszonyairól, amelyeknek egyes tapasztalatlan, az életet nem ismerő leányok áldozatul esnek és legtöbb esetben egyes családok szégyenét hozzák maguk után.

A régi közmondás, „az alkalom adja a tolvajt”, igaz. Az iskolai találkozás ez a nagy alkalom még akkor is, ha külön osztályba járnak a fiúk és leányok, de ha egy épületbe, teljesen óvhatatlan, hogy a találkozás, ismerkedést megakadályozni lehessen.

Az egy épületbe járás, különösen a felsőbb iskoláknál, egyetemeknél teljesen ki van zárva, hogy itt az érintkezés, ismerkedés megakadályozható lenne és így a veszedelem mindig az ifjúság feje fölött Damokles-kardjaként csüng.

Hiába, — ma minden család a gyermekeit iskolába, egyetemekbe stb. járattja, tanítatja, tehát a nyilvánosan tanuló ifjúság eme nem kívánt ismeretség veszedelmének ki van téve.

Ismerkedés és ismeretségszerzés egy kétélű fegyver és hiába írja elő a szülő azt, hogy az ifjúság jól válógassa meg az ismeretségét, az ismeretségekötéskor az új ismerősnek nincsen külsejére reávésvé, mit tartalmaz benső tulajdonsága, legyen az jó vagy rossz tulajdonság és csak később, talán későn mutatja azt ki.

Sajnos, ma a szabad érvényesülésnél, a szabad pályaválasztásnál meg kell vallani, az iskolákban, egyetemekben alkalom nyílik az olyan ifjúság között az ismeretség lehetősége, hogy személyeknél hiányzik a szülői alapnevelés, amit a szülőknek kellene beleoltani, a tisztességet, a jobb nevelést, amit úgy szoktunk mondani, hogy a fiatalságot a szülők arra figyelmeztessék, ha társaságba jön, a viselkedés, a modor legyen a szeme előtt és a tisztességről soha meg ne feledkezzen.

Erről ma már hiába beszélünk, a modor hibázik a legtöbb fiatalnál. A virtuosos viselkedés, amely eleinte, mint szellemeskedés nyilvánul meg, és mint szellemeskedés, bizonyos bátorságot enged meg a konverzációban, amely igen gyakran átlépi a tisztesség határát.

Ez az iskola veszedelme és nem lehet, hogy itt nagynevű és alkotási tehetségű, néhai Klebersberg Kuno grófnak, mint kultuszminiszternek a képviselőházban elmondott egy beszédére ne hivatkozzak, akit az ellenzék erősen támadott azért, mert sok iskolát, szakiskolát és egyetemeket létesítette és ezekre a támadásokra azzal felelt, hogy: Részben azért építette az iskolákat és egyetemeket, hogy a családokat megszabadítsa a sok fräulein és mademoiselle szekatúráitól. Nem tudom, sok csalódott család nem-e szívesen tűrte volna a fräuleinok és mademoisellék szekatúráit inkább-

Most tehát a jelen helyzet gyógyításáról kellene gondoskodni, az én nézetem szerint két mód áll, amivel lehetne segíteni, az egyik a nevelés, amint már a füze-

temben leírtam, a szülők nevelésével, hogy a gyermekek nevelésénél mire figyeljenek, hogy azokat jól neveljék, másodszor a felnőttek részére szigorú törvény hozásával, vagyis aki a családot sértő, erkölcstelen életre csábítást követ el, a lehető legsúlyosabb börtönbüntetés, iskolákból, egyetemekből örökre kitiltással legyen büntetve.

Óriási nehézségbe ütközik a mai fiataikorúak büntethetésének kérdése, aminek feltétel az ily erkölcstelenség elkövetése esetén a szigorú büntethetés lehetővé tétele. Ha e téren szigorúbb intézkedés nem fog történni, ezt az erkölcstelenséget némileg is korlátozni másképen teljesen lehetetlen. Csak nézzünk körül a főváros belső sétaterein, estefelé csaknem minden pad el van foglalva, fiatal, serdülőkorban lévő fiúk és leányok ülnek azokon, még pedig „közel ülve, egyszerűen szólva, összeölelkezve”. Valósággal megbotránkoztató látvány! Tisztességes család serdülő gyermekeit arra nem is viheti. Még elrettentőbb a látvány a Városliget, a Széchenyi-fürdő és a nagy iparcsarnok közötti sétányokon, a margitszigeti kápolna tájékán. Csodálatos, hogy ezt a rendőrség egyáltalán meg sem figyeli. Lehet csodálkozni, hogy az erkölcstelenség ennyire elfajul?

Nemrégiben egyik lapban olvastam, Párizsban arról volt szó, hogy a Szajna egyik elhagyottabb partját jobb kivilágítással kellene ellátni. A miniszterelnök tréfásan azt a kijelentést tette: Valóban ez egy nehéz kérdés lesz, mert ez a szerelmespárok érdekét súlyosan fogja érinteni.

Mit szóljunk mi ehhez? Nézetem szerint Párizs tegyen úgy, amint felfogása parancsolja, de a mi fővárosunk és kormányunk pedig tegyen úgy, amint a magyar főváros tisztessége ezt megkívánja.

Azt is nemrégiben olvastam, hogy Angolországban eddig a nem önálló, szóval szülői felügyelet alatt álló leányok 16 évig karszalagot viseltek, figyelmeztetésül, hogy nem önálló. Most újjólag ezt a kort felemelték 18 éves korra. Mennyire ideális volna csak ez is,

hogy az ily iskolás vagy egyetemre járó leány, avagy a szülők által megkívánt, illetve megtiltott ismeretségek ellen, baráti kíséretésektől eltiltás jelét mutatná ezzel. Nem volna-e ez egy ideális preservatívum, egy védelem az ily tapasztalatlan leánygyermek megvédésére és ezzel szemben a tolakodók súlyosabb büntetésben részesülnének. Külföldön már több helyen vannak ilyen akadályozó és megtorló inézkedések.

Meg vagyok győződve, a mai szülők a legnagyobb örömmel és készséggel csatlakoznának az ily intézkedéshez, de még nagyobb örömet szerezne részökre, ha egy törvényes intézkedés volna, amely törvény súlyosan büntetné a minden felelősség nélkül udvarló és tolakodó ismerkedőket, akik talán tudva is, a szülők engedelmé nélkül invitálják esthajnali sétákra ártatlan, tapasztalatlan, jobb sorsot érdemlő áldozat-leányokat.

Hiába beszélünk a családvédelemről, erkölcsi élet süllyedéséről, ha úgy a kormány, mint a főváros összetett kézzel nézi és a társadalmat súlyosan érintő veszedelmes, ragadós betegség gyógyításával mitsem törődik. Itt burjánzik minden rossz, az állam és a főváros szó nélkül tűri a megbotránkoztató és szemérmetlenül viselkedő, serdülőkorban lévő ifjak szabad szerelmeskedéseit, meg sem gondolva, hány szerencsétlen szülőnek és családnak, még szülői ellenőrzés alatt álló gyermekének becsülete, tisztessége forog a legnagyobb veszélyben.

Remélve, a művelt társadalom szeme mégis csak egyszer már ki fog nyílni! Ne arra legyünk büszkék, hogy a külföldön a mi futóink, ugróink, vívóink, birkózóink és boxolóink testi erejükkel diadalmaskodjanak, hanem inkább a külföld azt lássa és tapasztalja, hogy Csonka-Magyarország nagy súlyt helyez és intézményesen oldja meg a társadalmat annyira veszélyeztető erkölcsi süllyedéstől.